

**بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش
معنوی در دانش آموزان دختر دارای والدین عادی و طلاق گرفته**

**A comparison of perceived parental rearing, early
maladaptive schemas and spiritual intelligence of female
high school students in divorced and intact families**

M. Aghili, Ph.D.

دکتر سید مجتبی عقیلی*

چکیده

بسیاری از مشکلات رفتاری کودکان منعکس کننده شرایط پیچیده بین فردی اعضای خانواده، به ویژه والدین است. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین ادراک از نحوه والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در بین دانش آموزان دختر با والدین عادی و طلاق، صورت گرفته است. پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. بدین منظور از میان ۴۷۵۴ دانش آموز دختر دبیرستانی گرگان در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ نمونه‌ای به حجم ۱۴۶ نفر به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. پرسشنامه‌های ادراک از نحوه والدگری (EMBU-s)، نخستین الگوهای سازش نیافته یانگ و هوش معنوی کینگ استفاده شد و داده‌ها با استفاده از رگرسیون لجستیک و تحلیل واریانس چندمتغیری تحلیل شد. نتایج نشان داد که بین نخستین الگوهای سازش نیافته و ادراک از نحوه والدگری دانش آموزان با والدین عادی و طلاق ارتباط مثبت برقرار است. از بین مؤلفه‌های الگوهای سازش نیافته اولیه، پنج مؤلفه (رهاشدگی، نقص و شرم، شکست، بازاری هیجانی و معیارهای سرسختانه) قادر به

*. استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش‌نیافته و هوش معنوی در دانش‌آموزان دختر دارای...

پیش‌بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش‌آموزان هستند. سه مؤلفه (معناداری شخصی، خودآگاهی و تفکر نقادانه) در هوش معنوی نیز مطلقه یا عادی بودن والدین را پیش‌بینی می‌کنند. بر طبق یافته دیگر از این پژوهش هر سه مؤلفه ادراک از نحوه والدگری، قادر به پیش‌بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش‌آموزان هستند.

واژه-کلیدها: ادراک از نحوه والدگری، نخستین الگوهای سازش‌نیافته، هوش معنوی.

Abstract

Most of behavioural problems in children reflect interpersonal intricate conditions between family members, parents in particular. The present research was to compare perceived parental rearing, early maladaptive schemas and spiritual intelligence of female students in divorced and intact families. The method applied in this research was descriptive-correlation. The research sample comprised 146 subjects who were selected from among 4754 female high school students from Gorgan in the academic year 2014-2015 by using available sampling method. They completed the short egna minnen beträffande uppfostran (EMBU-S), the young schema questionnaire (YSQ) and the spiritual intelligence self-report inventory (SISRI). The data was analyzed using, logistic regression, and multivariate analysis of variance (MANOVA). The findings indicated that there was a positive relationship between students' perceived parental rearing and early maladaptive schemas both in divorced and intact families. from among early maladaptive schemas components, only five components i.e. abandonment, defectiveness/ shame, failure, emotional inhibition and hyper-criticalness would predict whether the families were divorced or intact. Also, from among emotional intelligence components, only three components including personal meaningful, self-awareness and critical thinking would predict whether the families were divorced or intact. finally, all three components of perceived parental rearing would predict whether the families were divorced or intact.

Keywords: perceived parental rearing, early maladaptive schemas, spiritual intelligence.

Contact information: asemanha@gmail.com

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش‌نیافته و هوش معنوی در دانش‌آموزان دختر دارای...

مقدمه

بعضی از روانشناسان بر این باورند که بسیاری از مشکلات رفتاری کودکان منعکس‌کننده شرایط پیچیده بین‌فردی اعضای خانواده، به‌ویژه والدین است که با روش‌های تربیتی نادرست و تعاملات معیوب آنان با فرزندان ارتباط دارد (گانتی و بوری^۱، ۲۰۰۸). این عامل می‌تواند میزان سازش‌یافتگی نوجوان در آن خانواده را پیش‌بینی نماید (ساقی و رجایی، ۲۰۰۹). از دیدگاه برک^۲ (۱۳۸۷)، سبک‌های فرزندپروری^۳ ترکیب‌هایی از رفتارهای والدین است که در موقعیت‌های گسترده‌ای روی می‌دهند و جو فرزندپروری بادوامی را پدید می‌آورند. در این راستا بامریند^۴ عنوان می‌کند که سبک‌های والدگری به‌عنوان واسطه‌ای بین متغیرهای هنجاری والدین و جامعه‌پذیری کودکان عمل می‌کند (خوبی‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۶). سبک مقتدرانه با پذیرش و روابط نزدیک، روش‌های مهارکردن سازش‌یافته و استقلال دادن مناسب مشخص می‌شود؛ سبک مستبدانه از نظر پذیرش و روابط نزدیک در سطح پایین، از نظر مهار کردن اجباری بالا و از نظر استقلال دادن در سطح پایین است و والدین با سبک فرزندپروری آسان‌گیرانه روشی مهرورز و پذیرا را نشان داده، متوقع نیستند و مهارکردن کمی بر رفتار فرزندان خود اعمال می‌کنند. این والدین به فرزندان خود اجازه می‌دهند در هر سنی که باشند خودشان تصمیم‌گیری کنند حتی اگر هنوز قادر به انجام این کار نباشند (دیاز^۵، ۲۰۰۵). شواهد تجربی نشان می‌دهد که بین شیوه‌های والدگری مستبدانه با سبک هویت سردرگم/اجتنابی (سندی و همکاران، ۱۳۹۱)، اضطراب (منصوری، ۱۳۹۰)، خودناتوان‌سازی (حیدری، دهقانی و خداپناهی، ۱۳۸۸) و بی‌اشتهایی روانی در دختران (مؤمنی و امیری، ۱۳۸۶) ارتباط مثبت وجود دارد.

بر اساس دیدگاه ژانگک^۶ (۲۰۱۰)، نخستین روان‌بنه‌ها باورهایی هستند که افراد، درباره خود، دیگران و محیط دارند که به‌طور معمول از ارضا نشدن نیازهای اولیه به‌خصوص نیازهای عاطفی در دوران کودکی سرچشمه می‌گیرند. در واقع منشأ این روان‌بنه‌ها نیازهای هیجانی اصلی شامل پنج حیطة: دل‌بستگی امن به دیگران؛ استقلال عمل، رقابت و احساس هویت، آزادی بیان نیازها و هیجانات، بازی و خودانگیخته بودن و محدودیت‌های معقول و خودمهارگری؛ تجارب اولیه زندگی و مزاج هیجانی کودک می‌باشد (یانگک، ۱۹۹۴). در این راستا، یانگک آن دسته از روان‌بنه‌ها را که منجر به شکل‌گیری مشکلات روانشناختی می‌شوند را نخستین روان‌بنه‌های

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

سازش نیافته^{۱۱} نامید. به عبارتی، نخستین روان‌بنه‌های سازش نیافته باورهای عمیق و مستحکم فرد در مورد خود و جهان می‌باشند که از دوران کودکی به وجود می‌آیند، به زندگی بزرگسالی راه می‌یابند و تا حد زیادی ناکارآمدند (یانگ، کلاسکو، ویشار^{۱۱}، ۲۰۰۳). بر این اساس، آنچه از پیشینه نظری برمی‌آید این است که نخستین روان‌بنه‌های سازش نیافته حاصل برآورده نشدن نیازهای اساسی در محیط‌های اولیه کودک و در ارتباط با پدر و مادر است شکل می‌گیرند (ذوالفقاری، ۱۳۸۷؛ بارانف و تیان^{۱۲}، ۲۰۰۷؛ رایت^{۱۳} و همکاران، ۲۰۰۹). به عبارتی، سبک والدینی بر طبقه شکل‌گیری روان‌بنه‌ها اثر می‌گذارد و این روان‌بنه‌ها در آسیب‌شناسی روانی بعدی افراد مؤثر است. برخی شواهد تجربی نشان می‌دهد که سبک فرزندپروری مقتدرانه، پیش‌بینی‌کننده معناداری برای سطوح پایین‌تر روان‌بنه سازش نیافته طرد/بی‌ثباتی، و سبک فرزندپروری سهل‌گیر پیش‌بینی‌کننده سطوح بالاتر روان‌بنه استحقاق/بزرگ خلق و خوی می‌باشند (شهامت، ثابتی و رضوانی، ۱۳۸۹). اخیراً شواهد متعددی از اثرات معنویت به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کیفیت زندگی (چلان، زبراکی و وگل^{۱۴}، ۲۰۱۰) و عاملی جهت ارتقاء سطح بهداشت روانی (زننگ^{۱۵}، ۲۰۱۱) و شادکامی (استاوروا، فچنهایر و اسلسر^{۱۶}، ۲۰۱۲) حمایت می‌کنند. بر اساس دیدگاه آمرام^{۱۷} (۲۰۰۹) معنویت یکی از ابعاد انسانیت و شامل خودآگاهیست که به تجربیات شخصی از جهان غیرمادی و معنا اشاره دارد، و هوش معنوی^{۱۸} یکی از جنبه‌های کاربردی برای مفهوم معنویت و استفاده از منابع معنویست (سالاری فر و همکاران، ۱۳۸۴) که برای حل مسایل مفهومی و ارزشی استفاده می‌گردد (زوهر^{۱۹}، ۱۹۹۷) به گونه‌ای که می‌تواند کارکرد روزانه و سلامت جسمی و روحی فرد را ارتقاء بخشد (امرام، ۲۰۰۹). از دیدگاه کینگ^{۲۰} (۲۰۰۸)، هوش معنوی دارای چهار مؤلفه تفکر وجودی، تولید معنای شخصی، بسط هوشیاری و آگاهی متعالی می‌باشد. به نظر می‌رسد که افراد با هوش معنوی بالا از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردار باشند (واگان، ۱۹۷۹) به طوری که قادرند تغییرات فراوانی در خود ایجاد نمایند (سیسک^{۲۱}، ۲۰۰۸) و در نتیجه به شکل مناسب‌تری با آسیب‌دیدگی کنار می‌آیند (المرو همکاران، ۲۰۰۰). حال با توجه به تأثیر روابط والد و فرزند در شکل‌گیری روان‌بنه‌های سازش نیافته اولیه و با توجه به تأثیر هوش معنوی در مواجهه با عوامل تنش‌زا، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین ادراک از نحوه والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر با والدین عادی و طلاق صورت گرفته است.

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش‌نیافته و هوش معنوی در دانش‌آموزان دختر دارای...

روش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه مورد نظر در پژوهش حاضر، شامل ۴۷۵۴ نفر از دانش‌آموزان دبیرستانی دختر در شهرستان گرگان در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ بوده است، که از این میان آنها ۱۴۶ نفر از دانش‌آموزان که دارای والدین عادی و طلاق بودند به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند.

ابزار پژوهش:

۱- پرسشنامه ادراک از نحوه والدگری (EMBU-s): توسط آریندل و همکاران (۱۹۹۹) ساخته شد که دارای ۲۳ آیتم در ۳ بُعد صمیمیت عاطفی، طرد و فزون‌حمایت‌گری است. قابلیت اعتماد این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ بین ۰/۷۰ تا ۰/۹۰ گزارش شده است (آریندل، ۱۹۹۹). همچنین در ایران قابلیت اعتماد و درستی این پرسشنامه توسط حسنی و همکاران (۱۳۹۱) مورد ارزیابی قرار گرفت که ضریب قابلیت اعتماد آن برای سه بعد از روش بازآزمایی به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۳ و ۰/۹۳ و آلفای کرونباخ به دست آمده نیز به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۶۹ و ۰/۷۷ گزارش شد.

۲- پرسشنامه نخستین الگوهای سازش‌نیافته یانگ: پرسشنامه استاندارد نخستین الگوهای سازش‌نیافته یانگ ابزاری خود گزارش‌دهی است. سوالات پرسشنامه به وسیله روان‌بندها دسته‌بندی می‌شوند. این روان‌بندها شامل ۱۵ روان‌بند در درون ۵ حوزه مطابق با حوزه بریدگی و طرد، خودگردانی و عملکرد مختل، دیگر جهت‌مندی، گوش‌به‌زنگی بیش از حد و بازداری و محدودیت‌های مختل، مطابق با حوزه‌های تحولی اولیه قرار گرفته است. هر آیتم بر روی یک مقیاس شش درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. اشمیت و همکاران برای هر نخستین روان‌بند سازش‌نیافته ضریب آلفای از ۰/۸۳ تا ۰/۹۶ به دست آوردند. در ایران آلفای کرونباخ این پرسشنامه در جمعیت مؤنث ۰/۹۷ و در جمعیت مذکر ۰/۹۸ گزارش شده است (آهی، محمدی‌فر و بشارت، ۱۳۸۶).

۳- پرسشنامه هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸): این پرسشنامه شامل ۴ بُعد گسترش خودآگاهی، معناسازی شخصی، آگاهی متعالی و تفکر وجودی نقادانه در قالب ۲۴ سؤال می‌باشد که بر اساس فرآیند پنج‌گزینه‌ای لیکرت می‌باشد. کینگ (۲۰۰۸) با استفاده از تحلیل

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

عاملی اکتشافی در یک نمونه ۶۱۹ نفری از دانشجویان دانشگاه ترنت کانادا در سال ۲۰۰۷، درستی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ در حد مطلوب گزارش نمود.

داده‌ها یافته‌ها

جدول ۱: آمار توصیفی برای دانش آموزان با والدین عادی و با والدین مطلقه

گروه	پرسشنامه	میانگین	واریانس	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم
دانش آموزان با والدین عادی	هوش معنوی	۴/۱۶	۰/۱۵	۰/۳۸	۱	۵
	ادراک از نحوه والدگری	۳/۸۶	۰/۲۹	۰/۵۳	۱	۵
	نخستین الگوهای سازش نیافته	۴/۰۵	۰/۲۶	۰/۴۵	۱	۵
دانش آموزان با والدین مطلقه	هوش معنوی	۴/۱۹	۰/۱۲	۰/۳۴	۱	۵
	ادراک از نحوه والدگری	۳/۸۱	۰/۲۶	۰/۵۱	۱	۵
	نخستین الگوهای سازش نیافته	۴/۱۳	۰/۱۸	۰/۴۲	۱	۵

بر اساس نتایج حاصل از ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون بین نخستین الگوهای سازش نیافته و ادراک از نحوه والدگری دانش آموزان با والدین عادی با توجه به عدد معناداری مشاهده شده برابر ۰/۰۲۲ که از سطح معناداری $\alpha=0/05$ کمتر است در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد. وخامت این رابطه با توجه به مقدار همبستگی پیرسون در حد متوسط و نسبی می‌باشد ($R = 0/561$). یعنی بین الگوهای سازش نیافته اولیه و ادراک از نحوه والدگری دانش آموزان با والدین عادی ارتباط مثبت و معنادار به صورت نسبی برقرار است. همچنین بین هوش معنوی و نخستین الگوهای سازش نیافته دانش آموزان با والدین عادی با توجه به سطح معناداری مشاهده شده برابر ۰/۰۰۲ که از سطح معناداری $\alpha=0/05$ کمتر است در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه‌ای مثبت معنادار وجود دارد. وخامت این رابطه با توجه به مقدار همبستگی پیرسون در حد ضعیف می‌باشد ($R = 0/269$). یعنی بین هوش معنوی و الگوهای سازش نیافته اولیه دانش آموزان با والدین عادی ارتباط مثبت معنادار و ضعیفی برقرار است. از سوی دیگر، بین هوش معنوی و ادراک از نحوه والدگری دانش آموزان با والدین عادی (از آنجایی که مقدار $\text{sig} > 0$) رابطه‌ای معناداری وجود ندارد. یعنی هوش معنوی و ادراک از نحوه

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

والدگری دانش آموزان با والدین عادی تأثیری بر هم ندارند. بر اساس نتایج حاصل از ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون، بین نخستین الگوهای سازش نیافته و ادراک از نحوه والدگری دانش آموزان با والدین مطلقه، از آنجایی که عدد معناداری (sig) مشاهده شده برابر $0/020$ که از سطح معناداری ($\alpha=0/05$) کمتر است در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین وخامت این رابطه با توجه به مقدار همبستگی پیرسون در حد زیاد می‌باشد ($R = 0/725$). از سوی دیگر، بین هوش معنوی و ادراک از نحوه والدگری با والدین مطلقه (از آنجایی که عدد معناداری (sig) مشاهده شده برابر $0/000$ که از سطح معناداری $\alpha=0/05$ کمتر است در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه‌ای معنادار وجود دارد. وخامت این رابطه با توجه به مقدار همبستگی پیرسون در حد تقریباً متوسط می‌باشد ($R = 0/392$). یعنی بین هوش معنوی و ادراک از نحوه والدگری در بین دانش آموزان با والدین مطلقه ارتباط معنادار و نسبی برقرار است. همچنین بین هوش معنوی و نخستین الگوهای سازش نیافته دانش آموزان والدین مطلقه (از آنجایی که مقدار $sig > 0$) رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۲: مقایسه مؤلفه‌های نخستین الگوهای سازش نیافته

در دانش آموزان با والدین عادی و طلاق

مؤلفه	نمونه	میانگین	انحراف	ارزش t	درجه آزادی	سطح اطمینان α
محرومیت هیجانی	دانش آموزان با والدین عادی	۴/۱۲	۰/۳۸	۵/۸۱۶	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۱۷	۰/۲۳			
رهاشدگی	دانش آموزان با والدین عادی	۴/۰۲	۰/۲۵	۴/۲۴۴	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۱۹	۰/۳۴			
بی‌اعتمادی / بدرفتاری	دانش آموزان با والدین عادی	۳/۹۴	۰/۵۱	۶/۰۱۸	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۱۳	۰/۳۲			
انزوای اجتماعی / بیگانگی	دانش آموزان با والدین عادی	۴/۲۱	۰/۳۹	۳/۷۲۴	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۳/۸۶	۰/۳۳			
نقص و شرم	دانش آموزان با والدین عادی	۴/۰۶	۰/۴۵	۳/۳۱۷	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۳/۹۲	۰/۳۶			
شکست خورده	دانش آموزان با والدین عادی	۳/۹۷	۰/۵۲	۳/۹۳۰	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۱۹	۰/۳۸			
وابستگی / بی‌کفایتی	دانش آموزان با والدین عادی	۴/۱۳	۰/۵۳	۴/۸۲۲	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۳/۷۴	۰/۴۵			
آسیب‌پذیری در برابر ضرر و بیماری	دانش آموزان با والدین عادی	۳/۸۹	۰/۳۸	۴/۸۲۲	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۱۶	۰/۵۴			

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

مؤلفه	نمونه	میانگین	انحراف	ارزش t	درجه آزادی	سطح اطمینان α
گرفتاری	دانش آموزان با والدین عادی	۴/۲۹	۰/۴۲	۶/۱۱۳	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۳/۹۳	۰/۳۸			
اطاعت	دانش آموزان با والدین عادی	۳/۹۵	۰/۴۱	۳/۵۶۶	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۱۳	۰/۳۸			
ایثار	دانش آموزان با والدین عادی	۳/۸۱	۰/۳۲	۴/۳۳۶	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۱۵	۰/۴۱			
بازداری هیجانی	دانش آموزان با والدین عادی	۳/۹۱	۰/۲۷	۵/۷۸۶	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۲۲	۰/۴۳			
معیار سرسختانه	دانش آموزان با والدین عادی	۴/۱۷	۰/۲۹	۳/۸۴۴	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۱۱	۰/۳۸			
استحقاق	دانش آموزان با والدین عادی	۳/۹۰	۰/۳۱	۴/۰۹۱۸	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۴/۰۵	۰/۴۵			
خوبشونداری / خود انطباطی	دانش آموزان با والدین عادی	۳/۷۹	۰/۳۴	۳/۹۰۳	۲۹۰	۰/۰۵
	دانش آموزان با والدین مطلقه	۳/۹۱	۰/۵۱			

نتایج حاصل از تحلیل واریانس نشان می‌دهد که بین دو گروه دانش آموزان با والدین عادی و دانش آموزان با والدین مطلقه از لحاظ تمامی مؤلفه‌های ادراک از نحوه والدگری تفاوت معنی دار وجود دارد.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون لجستیک جهت پیش‌بینی احتمال مطلقه یا عادی بودن والدین دانش آموزان با توجه به نمرات افراد در هوش معنوی

متغیر	خطای استاندارد	آماره والد Wald	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	ضریب b	Exp
معناسازی شخصی	۰/۰۶۴	۴/۹	۱	۰/۰۲۷	۰/۱	۰/۸
خودآگاهی	۰/۰۰۶	۷/۱	۱	۰/۰۰۸	۱/۱۷	۳/۵
تفکر وجودی نقادانه	۰/۰۱۲	۵/۳	۱	۰/۰۰۶	۰/۹	۱/۵
آگاهی متعالی	۰/۰۳	۰/۵۳	۱	۰/۴۴	۰/۲۹	۰/۳۸
ضریب ثابت	۲/۵۵	۷/۲۶	۱	۰/۰۰۰	۸/۳۸	۵/۴۰

بر اساس جدول شماره (۳) از مؤلفه‌های هوش معنوی، تنها سه مؤلفه معناسازی شخصی، خودآگاهی و تفکر وجودی نقادانه قادر به پیش‌بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش آموزان می‌باشند.

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

جدول ۴: پیش‌بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش‌آموزان با توجه به نمرات افراد در ادراک از نحوه والدگری

متغیر	خطای استاندارد	آماره والد	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	ضریب b	Exp
طرد	۰/۰۱۹	۶/۳	۱	۰/۰۰۵	۱/۶۳	۲/۶
صمیمیت عاطفی	۰/۰۲۷	۴/۷	۱	۰/۰۱۲	۱/۵۳	۱/۸
فزون حمایت‌گری	۰/۰۱۱	۹/۲	۱	۰/۰۰۱	۲/۸	۴/۲
ضریب ثابت	۳/۱۹	۸/۱۶	۱	۰/۰۰۰	۱۱/۴۵	۷/۹۰

یافته‌ها نشان می‌دهند که این مدل قادر است براساس سه متغیر پیش‌بین، احتمال مطلقه یا عادی بودن والدین دانش‌آموزان را نشان دهد. بر اساس جدول شماره (۴)، هر سه مؤلفه ادراک از نحوه والدگری، قادر به پیش‌بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش‌آموزان می‌باشند.

جدول ۵: پیش‌بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش‌آموزان با توجه به نمرات افراد در نخستین الگوهای سازش نیافته

متغیر	خطای استاندارد	آماره والد	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	ضریب b	Exp
محرومیت هیجانی	۰/۰۰۶	۵/۲	۱	۰/۰۸۵	۱/۶۳	۱/۶
رهاشستگی	۰/۰۱۲	۷/۱	۱	۰/۰۱۲	۱/۵۳	۲/۹
بی‌اعتمادی/بدرفتاری	۰/۰۱۴	۰/۴	۱	۰/۰۷۱	۲/۸	۰/۱۲
انزوای اجتماعی/ایزولانگی	۰/۰۲	۰/۵۴	۱	۰/۴۹	۰/۲۹	۰/۳۳
نقص و شرم	۰/۰۱۹	۶/۵	۱	۰/۰۰۵	۱/۶۳	۳/۷
شکست خورده	۰/۰۲۶	۴/۸	۱	۰/۰۱۴	۱/۴۷	۵/۲
وابستگی/بی‌کفایتی	۰/۰۲۲	۱/۰۲	۱	۰/۰۸	۲/۸	۲/۳
آسیب‌پذیری در برابر ضرر	۰/۰۱	۰/۵۳	۱	۰/۲۱	۰/۲۹	۰/۳۸
گرفتاری	۰/۰۱۳	۰/۳	۱	۰/۰۹۵	۱/۶۳	۰/۶
اطاعت	۰/۰۴۱	۰/۷۴	۱	۰/۰۶۲	۱/۵۳	۰/۷۶
ایثار	۰/۰۱۱	۰/۲	۱	۰/۰۷۳	۲/۸	۰/۳۹
بازداری هیجانی	۰/۰۰۸	۳/۲۱	۱	۰/۰۰۴	۲/۲۹	۴/۳۸
معیار سرسختانه	۰/۰۱۷	۶/۳	۱	۰/۰۰۵	۱/۶۳	۳/۶
استحقاق	۰/۰۲۹	۰/۸۳	۱	۰/۰۶۴	۱/۵۳	۰/۸
خویشتن‌داری/خود انضباطی	۰/۰۰۵	۰/۴۶	۱	۰/۰۸۱	۲/۸	۰/۷
ضریب ثابت	۲/۸۱	۷/۴۴	۱	۰/۰۰۰	۱۲/۴۳	۶/۹۵

بر اساس جدول شماره (۴) از مؤلفه‌های نخستین الگوهای سازش نیافته، تنها پنج مؤلفه رهاشستگی، نقص و شرم، شکست‌خورده، بازداری هیجانی و معیار سرسختانه قادر به پیش‌بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش‌آموزان می‌باشند.

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

بحث و نتیجه گیری

به طور کلی، ساختار خانواده تأثیر مهمی در تحول عاطفی - اجتماعی نوجوان می گذارد. روابط پدر و مادر با یکدیگر و با فرزندان نقش تعیین کننده ای دارد. در این میان، روان بنه ها به عنوان سازه هایی که بر اساس واقعیت یا تجربه شکل می گیرند به عنوان میانجی، پاسخ های رفتاری افراد را تحت تأثیر قرار می دهند (یوسفی و همکاران، ۱۳۸۹). افرادی که در خانواده های ناکارآمد بزرگ شده اند، به احتمال زیاد سبک های شناختی انعطاف ناپذیرتری به کار می گیرند (اکبری، ۱۳۹۱) نتایج به دست آمده نشان داد که بین نخستین الگوهای سازش نیافته و ادراک از نحوه والدگری دانش آموزان با والدین عادی و طلاق ارتباط مثبت برقرار است. نتایج پژوهش حاضر با یافته های حسنی و همکاران (۱۳۹۱) همسو می باشد. یافته دیگر از پژوهش حاضر نشان داد که از بین مؤلفه های نخستین الگوهای سازش نیافته، تنها پنج مؤلفه (رهاشدگی، نقص و شرم، شکست، بازداری هیجانی و معیارهای سرسختانه) قادر به پیش بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش آموزان می باشد. لذا استنباط می شود که رویدادهای روان شناختی که در طول دوران کودکی به وقوع پیوسته اند در واقع پایه اصلی شکل گیری این روان بنه ها محسوب شده اند. چنین افرادی در مراحل مختلف زندگی با مشکلات بیشتری روبه رو خواهند شد (زارب، ۲۰۰۷). یافته حاضر با نتایج پژوهش ابراهیم و همکاران (۲۰۰۷)؛ خدابخشی و همکاران (۱۳۹۳) همسو بوده است. برطبق یافته دیگر این پژوهش، بین هوش معنوی و نخستین الگوهای سازش نیافته دانش آموزان با والدین عادی ارتباط مثبت معنادار و ضعیفی برقرار است اما در دانش آموزان با والدین مطلقه ارتباط معنی داری وجود نداشت. از سوی دیگر، هوش معنوی و ادراک از نحوه والدگری در دانش آموزان با والدین عادی تأثیری بر هم نداشتند اما در دانش آموزان با والدین مطلقه ارتباط کمی برقرار بود. هوش معنوی که با زندگی درون ذهنی فرد ارتباط دارد برای حل مشکلات و مسائل مربوط به معنای زندگی و ارزش ها مورد استفاده قرار می گیرد (سهرابی، ۱۳۸۵).

افزون بر این، ایمان به خدا موجب می شود که بازخورد فرد نسبت به کل هستی هدف دار و معنی دار باشد (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۰). در این زمینه یافته های رایا و همکاران (۲۰۰۸)، نشان می دهد که معنویت موجب احساس بهزیستی در فرد می گردد و همچنین معنویت بر رفتار

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

اثرگذار است (مک کی و اسمیت، ۲۰۰۰) و می تواند سلامت و کیفیت زندگی فرد را ارتقا دهد (توریانو و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین نتایج نشان داد که میان دانش آموزان با والدین عادی و دانش آموزان با والدین مطلقه در روان‌بنه‌های سازش نیافته اولیه، هوش معنوی و ادراک از نحوه والدگری تفاوت معناداری وجود دارد. بیشتر مشکلات میان فردی از شیوه تصور افراد در مورد خود و دیگران ناشی می‌شوند (حمیدپور، ۲۰۰۶)، از طرفی، تجارب منفی اولیه در خانواده (مانند شیوه‌های فرزندپروری آسیب‌زا) می‌توانند تحول اجتماعی فرد را تخریب کنند (اکبری، ۱۳۹۱). یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که هر سه مؤلفه ادراک از نحوه والدگری قادر به پیش‌بینی مطلقه یا عادی بودن والدین دانش آموزان می‌باشند. برخی از محدودیت‌های این تحقیق عبارتند از، انجام پژوهش فقط بر روی دانش آموزان دختر و طبیعتاً نتایج به دست آمده دارای محدودیت تفاوت‌های جنسیتی می‌باشد. پیشنهاد می‌شود به منظور پیشگیری و کاهش فشارهای روانشناختی در زمینه تعاملات بین والدین و فرزندان، والدین را نسبت به شیوه‌های والدگری و اثرات هر یک از آن‌ها بر فرزندان، آگاه نمود و در زمینه پرورش و تقویت هوش معنوی دانش آموزان، برنامه‌ریزی مناسب در جهت کمک به پرورش هوش معنوی آنان ضروری به نظر می‌رسد.

پی‌نوشت‌ها:

- 1- Gunty, A.L., & Buri, J.R.
- 2- Berk, B.
- 3- Child rearing style
- 4- Bamrind, A.
- 5- Diaz, Y.
- 6- Young, J.E., Weinberger, A.D. & Beck, A.T.
- 7- Sheffield, A.A.
- 8- Zhang, D.H.
- 9- Papaleia D.E., Gross, D., & Feldman R.D.
- 10- Early maladaptive schemas
- 11- Young, S., Klosko, S., & Weishaar, E.
- 12- Baranoff & Oei Tian
- 13- Raiya, H.A., Pargament, K.I., Mahoney, A., & Stein, C.
- 14- Chlan K.M., Zebracki, K. & Vogel, L.C.
- 15- Zeng, Y.
- 16- Stavrova, O., Fetchenhauer, D. & Schlosser, T.
- 17- Amram, Y.
- 18- Spiritual Intelligence
- 19- Zohar, D.
- 20- King, D.B.
- 21- Sisk, D.

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش‌نیافته و هوش معنوی در دانش‌آموزان دختر دارای...

منابع و مأخذ فارسی:

- آهی، قاسم؛ محمدی‌فر، محمدعلی؛ بشارت، محمدعلی. (۱۳۸۶). پایایی و اعتبار فرم کوتاه پرسشنامه روان‌بنه یانگ. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*. ۳۷(۳)، ۵-۲۰.
- اکبری، ابراهیم؛ علیلو، مجید محمود؛ زینب، خانجانی؛ پورشریفی، حمید؛ فهیمی، صمد؛ پیچاکلاپی، احمد امیری؛ عظیمی، زینب. (۱۳۹۱). مقایسه دانشجویان دارای شکست عشقی با و بدون نشانگان بالینی در روان‌بنه‌های سازش‌نیافته اولیه و الگوهای فرزندپروری. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۳، ۱۸۴-۱۹۴.
- برک، لورا. (۱۳۸۷). *روانشناسی رشد (از لقاح تا کودکی)*. ترجمه یحیی سیدمحمدی. تهران: ارسباران.
- حمیدی، فریده؛ صداقت، حسین. (۱۳۹۱). بررسی مقایسه‌ای هوش معنوی دانش‌آموزان دوره متوسطه بر اساس جنسیت و پایه تحصیلی. *زن در فرهنگ و هنر*. ۴، ۴، (۴)، ۷۵-۸۸.
- حیدری، محمود؛ دهقانی، محسن؛ خداپناهی، محمدکریم. (۱۳۸۶). بررسی تأثیر شیوه فرزندپروری ادراک شده و جنس بر خود ناتوان‌سازی. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. ۳(۱۲)، ۷۷۵-۷۸۹.
- خدابخشی کولایی، آناهیتا؛ باصری صالحی، نیلوفر؛ روشن، رسول؛ فلسفی‌نژاد، محمدرضا. (۱۳۹۳). مقایسه روان‌بنه‌های سازش‌نیافته، باورهای غیرمنطقی و مهارت‌های ارتباطی در نوجوانان پرورشگاهی و غیر پرورشگاهی. *روان پرستاری*. ۲(۱)، ۱-۱۲.
- خوئی‌نژاد، غلامرضا؛ رجایی، علیرضا؛ محراباد، تکتم. (۱۳۸۶). رابطه سبک‌های والدگری ادراک شده با احساس تنهایی نوجوانان دختر. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی*. ۳۴، ۷۵-۹۲.
- ذوالفقاری، مریم؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ عابدی، محمدرضا. (۱۳۸۷). تعیین رابطه بین روان‌بنه‌های سازش‌نیافته اولیه با ابعاد صمیمیت زناشویی زوجین. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. ۳(۴)، ۲۴۷-۲۶۱.
- رفیعی، محمد؛ توان، بهمن؛ جهانی، فرزانه. (۱۳۹۰). بررسی رابطه عملکرد خانواده و بازخورد دینی پرسنل صف و ستاد دانشگاه علوم پزشکی اراک. *طب و تزکیه*. ۲۰(۳)، ۳۳-۴۱.

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

سالاری فر، محمدرضا و همکاران. (۱۳۹۰). *بهداشت روانی با بازخورد به منابع اسلامی*. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

سندی، فاطمه؛ صالحی، ایرج؛ کافی، موسی؛ رضایی، سجاد. (۱۳۹۱). *رابطه شیوه‌های والدگری ادراک شده و سبک هویت با حرمت خود در دانش آموزان دختر دبیرستانی*. *مجله پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره*. ۲(۲)، ۸-۱۹.

سعیدی، فرزانه؛ کیمیایی، سیدعلی؛ رضاپور، یاسر؛ برزگر، کاظم. (۱۳۹۲). *ششمین کنگره مرکز تحقیقات بهداشت باروری و ناباروری - تازه‌های علمی باروری و ناباروری*. (دی ماه، ۱۳۹۲). تهران دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی.

سهرابی، فرامرز. (۱۳۸۷). *درآمدی بر هوش معنوی*. *فصلنامه سلامت روان*. ۱(۱)، ۱۴-۱۸.

منصوری، شهاب؛ پورمحمدرضا، تجریشی، معصومه؛ طاهری، محمد؛ میرزمانی، سید محمود؛ صالحی، مسعود. (۱۳۹۰). *رابطه شیوه‌های والدگری والدین، خودپنداره و اضطراب مدرسه در دانش آموزان پسر عقب‌مانده ذهنی خفیف ۱۲ تا ۱۸ ساله شهر کرمانشاه*. *فصلنامه علمی پژوهشی توانبخشی*. ۱۲(۴)، ۱۰-۱۸.

مؤمنی، فرشته؛ امیری، شعله. *بررسی رابطه میان انواع سبک‌های فرزندپروری والدین و بروز علائم بی‌اشتهایی روانی در دختران نوجوان ۱۴ تا ۱۷ ساله شهر اصفهان*. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. ۳(۱۲)، ۷۷۵-۷۸۹.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

منابع و مآخذ خارجی:

- Arrindell, W.A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M., Recinos, L.A., Gaszner, P., Peter, M., Battagliese, G., Kállai, J., & van der Ende, J. (1999). The development of a short form of the EMBU: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary, and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27, 613-628
- Amram, Y. (2009). *The Contribution of Emotional and Spiritual Intelligences to Effective Business Leadership*. Doctoral Dissertation, Institute of Transpersonal Psychology, California, Palo Alto.
- Baranoff & Tian (2007). Young Schema Questionnaire: Review of psychometric and measurement issues. *Australian Journal of Psychology*, 59, 2, 78 - 86.

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

- Chlan, K.M., Zebracki, K & Vogel, L.C. (2010). Spirituality and life satisfaction in adults with pediatric-onset spinal cord injury. Retrieved from: www.pubmed.com.
- Diaz, Y. (2005). Association between parenting and child behavior problems among Latino mothers and children. Unpublished Master Thesis, University of Maryland.
- Elmer, L., MacDonald, D., & Friedman, H. (2003). Transpersonal psychology, physical health, and mental health: Theory, research and practice. *Humanistic Psychologist*, 31, 159-181.
- Gunty AL, Buri JR. (2008). Parental practices and the development of maladaptive schemas, Paper presented at the annual meeting of the Midwestern psychological association: 33.
- King, D.B. (2008). Rethinking claims of spiritual intelligence: a definition, model, and measure. [thesis]. Ontario: Trent University.
- Mackie, D.m. & Smith, E.R. (2000). *Social psychology*, psychology press.
- Raiya, H.A., Pargament, K. I., Mahoney, A., & Stein, C. (2008). A psychological of Islamic religiousness: Development and evidence for reliability measure and validity. *International Journal for the psychology of religion*, 18, 291-315.
- Saghi MH, Rajayi AR. The relation between juveniles' perception of family performance and their adjustment. *Thought and Behavior in Clinical Psychology*, 2009; 3(10); 71-82.
- Sisk, D. (2008), Engaging the Spiritual Intelligence of Gifted Student to Bould Global Awareness, *Roepers Review*, 30 (1): 24-30.
- Stavrova, O., Fetchenhauer, D & Schlosser, T. (2012). Why are religious people happy? The effect of the social norm of religiosity across countries. *Social Science Research*, 3.
- Turiano, N. A, Shawn, D. Whiteman, S.E, Hampson, B. W, Roberts & Daniel K. (2012). Personality and substance use in midlife: Conscientiousness as a moderator and the effects of trait change, *Journal of Research in Personality*, 46, 295-305.
- Wright & et al (2009). Childhood Emotional Maltreatment and Later Psychological Distress among College Student: The Mediating Role of maladaptive Schemas. *Child Abuse & Neglect: The International Journal*, 33, 1, 59-68.
- Young s, klosko s, weishaar E. (2003). *Schema Therapy*. A practitioner's Guide. New York: the Guilford press.
- Young, JE. (1994). *Schema Therapy: Conceptual Model*. Available in www.therapist-training.com.au/young.pdf.

بررسی رابطه ادراک والدگری، نخستین الگوهای سازش نیافته و هوش معنوی در دانش آموزان دختر دارای...

- Zarb JM. (2007). *Developmental cognitive behavioral therapy with adults*. 1st ed. New York: Routledge Inc.
- Zeng, Y. (2011). Association of religious participation with mortality among Chinese old adults. *Research on Aging, 1*: 51-83.
- Zhang, D.H., & He, H.L. (2010). Personality traits and life satisfaction: A Chinese case study. *Social Behavior and Personality, 38*(8), 1119-1122.
- Zohar, D. (1997). *Rewiring the Corporate Brain*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی